

in aanraking komt, eene door en door verkeerde voorstelling geeft: „les idées marchent"! Het gaat nu niet meer om den samenhang van Romeinsch recht en Romeinsche geschiedenis, van geschiedenis en philologie, van philologie en archaeologie, maar om den samenhang tusschen alle uitingen van het geestesleven der oudheid, van Grieksche en Romeinsche historie, van Grieksch en Romeinsch recht, van profane en gewijde geschiedenis, van philologie en theologie, van Oosten en Westen, kortom over de oudheid als één geheel.

Dat, in aanmerking genomen de ontzaglijke vermeerdering van materiaal en de hoogere eischen van bewerking, die thans gesteld worden, hiermede een niet onbelangrijke verzwaring gegeven is van de wetenschappelijke taak, kan ook hij niet ontkennen, die den arbeid der voorgelachten hooger aanslaat, dan niet zelden geschiedt. Evenzeer staat echter vast, dat tegen het nadeel dat hierin gelegen is, reeds nu de verkregen winst ruimschoots opweegt: de terugkeer tot eene te onzaliger ure verbroken samenwerking van al degenen die zich bezig houden met de geschiedenis onzer kultuur, heeft eerst weer het inzicht ontsloten in den gang der oude historie, dat voor eene vruchtbare beoefening dier historie, sterker nog, voor het verstaan dier kultuur zelve, onontbeerlijk is.

Van dit algemeene gezichtspunt uit moet naar mijne meening het probleem worden bezien, waarop ik mij veroorloofde, Uwe aandacht te vestigen: zoo ergens, dan blijkt hier, hoe alleen universeel-historische beschouwing tot het juiste inzicht leiden kan; ook hier hebben kunstmatige scheidsmuren langen tijd dat inzicht belemmerd en daarmede een organische behandeling der oude historie onmogelijk gemaakt;